Dr hab. inż. Dariusz Świsulski, prof. PG
POLITECHNIKA GDAŃSKA
WYDZIAŁ ELEKTROTECHNIKI I AUTOMATYKI

Krótka historia Sympozjum Historii Elektryki

Streszczenie: *W artykule przedstawiono historię dotychczasowych edycji Sympozjum Historia Elektryki. Pierwsze Sympozjum zostało zorganizowane w Gdańsku z inicjatywy Centralnej Komisji Historycznej Stowarzyszenia Elektryków Polskich. Było okazją do spotkania osób interesujących się historią z wyższych uczelni technicznych i przemysłu, ale również zajmujących się historią zawodowo. Sukces pierwszego spotkania spowodował, że stała się to cykliczna impreza, organizowana przez różne ośrodki: Szczecin (2016), Wrocław (2017), Kraków (2018). Przedstawiono również krótkie omówienie tematyki referatów prezentowanych w ramach dotychczasowych konferencji.*

A short history of Electrics History Symposium

Summary: *In the article the history of the previous editions of the Electrics History Symposium is presented. The first Symposium was organized in Gdańsk at the initiative of the Association of Polish Electrical Engineers, Central Committee of History. It was an opportunity for people from technical universities, industry and also professional historians interested in history to meet in person. The success of the first meeting resulted in it becoming a periodical event, organized by various centres: Szczecin (2016), Wrocław (2017), Kraków (2018). There is also a short overview of the topics presented in the previous conferences.*

WPROWADZENIE

W dzisiejszych czasach trudno sobie wyobrazić życie bez elektryczności. A przecież jest to stosunkowo nowy wynalazek. Tacy badacze, jak Michael Faraday, Luigi Galvani, Alessandro Volta i André Marie Ampère prowadzili swoje prace na przełomie XVIII i XIX wieku. Dopiero w XIX wieku elektrotechnika wydzieliła się jako odrębna dziedzina nauki i techniki. Od początku XX wieku elektryczność była wykorzystywana coraz powszechniej – powstawały nowe elektrownie będące źródłem prądu dla produkowanych coraz liczniej urządzeń elektrycznych.

Na dzisiejszych ziemiach polskich pierwsze elektrownie użyteczności publicznej zostały uruchomione niewiele ponad 100 lat temu: w Szczecinie (1889 i 1892 rok) i we Wrocławiu (1891 rok), w Galicji w Bielsku-Białej (1893 rok) i Przemyślu (1896 rok), pod zaborem rosyjskim w Radomiu (1901 rok).

W celu zbierania materiałów i wydawania opracowań z zakresu historii tej fascynującej dziedziny, jaką jest elektryka, na XII Zjeździe Delegatów Stowarzyszenia Elektryków Polskich w 1959 roku została powołana Centralna Komisja Historyczna SEP [1].

Z inicjatywy CKH SEP od 2015 roku odbywa się cykliczne Sympozjum Historia Elektryki, organizowane przez różne ośrodki (Gdańsk 2015, Szczecin 2016, Wrocław 2017, Kraków 2018).

I SYMPOZJUM W GDAŃSKU

Po XXXVI Walnym Zjeździe Delegatów SEP w Szczecinie przewodniczącym Centralnej Komisji Historycznej SEP został Dariusz Świsulski. Chcąc zintensyfikować działalność Komisji, zaproponował organizację sympozjum, które byłoby okazją do spotkania członków CKH z historykami i innymi osobami, zainteresowanymi historią elektryki. Nikt wtedy nie przewidywał, że sympozjum będzie tak dużym sukcesem i przerodzi się w coroczne wydarzenie, ważne w życiu Stowarzyszenia Elektryków Polskich.

Ponieważ łatwo wychodzić z inicjatywą, ale trudniej samemu ją realizować, Dariusz Świsulski sam się podjął organizacji sympozjum, w swojej macierzystej uczelni Politechnice Gdańskiej, we współpracy z Oddziałem Gdańskim SEP.

I Sympozjum Historia Elektryki odbyło się w Gdańsku w dniach 29-30 czerwca 2015 roku. Mimo, że było to pierwsze sympozjum, zgromadziło wielu uczestników z całej Polski, a nawet gości ze Lwowa [2].

W trakcie inauguracji zostały wręczone medale i wyróżnienia Stowarzyszenia Elektryków Polskich, w tym Medale im. dra inż. Zbigniewa Białkiewicza przyznane przez Oddział Zagłębia Węglowego SEP Tadeuszowi Domżalskiemu, Zbigniewowi Filingerowi oraz Dariuszowi Świsulskiemu. Postać Zbigniewa Białkiewicza przypomniał i medale wręczył prezes Oddziału, prof. Jerzy Barglik.

Fot. 1. Uczestnicy Sympozjum przed budynkiem Wydziału Elektrotechniki i Automatyki PG (fot. K. Woliński)

Fot. 2. Wręczenie Medali im. dra inż. Zbigniewa Białkiewicza (fot. K. Woliński)

Fot. 3. Przed tablicą poświęconą Alfonsowi Hoffmannowi, pierwszy z lewej wnuk – Tomasz Hoffmann (fot. K. Woliński)

Komitetowi Naukowemu Sympozjum przewodniczył dr hab. inż. Jerzy Hickiewicz, prof. PO. W trakcie dwóch dni konferencji uczestnicy mogli wysłuchać licznych referatów podzielonych na 8 sesji.

Sympozjum towarzyszyły liczne imprezy: wystawa „Sylwetki i dokonania polskich elektryków", wystawa zabytkowych urządzeń pomiarowych, wystawa książek o historii elektrotechniki, wystawa medali i walorów filatelistycznych o tematyce elektrotechnicznej, zwiedzanie Polskiej Filharmonii Bałtyckiej w budynku dawnej elektrowni, spacer z przewodnikiem po najciekawszych miejscach starego Gdańska oraz zwiedzanie zabytkowej elektrowni wodnej w Straszynie.

Ważnym punktem było uroczyste odsłonięcie tablicy poświęconej twórcy systemu elektroenergetycznego na Pomorzu, patronowi 2015 roku w SEP – Alfonsowi Hoffmannowi, umieszczonej przy wejściu do budynku Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej.

II SYMPOZJUM W SZCZECINIE

Po sukcesie konferencji w Gdańsku zdecydowano o organizacji kolejnej konferencji w Szczecinie w 2016 roku. Wybór Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Szczecińskiego jako jednego z głównych organizatorów miał na celu większe włączenie zawodowych historyków do udziału w Sympozjum. Początkowo planowano konferencję w drugiej połowie września, ale ze względów organizacyjnych przesunięto na 24-25 listopada. Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego był dr hab. Adam Makowski, prof. US.

W konferencji uczestniczyło ponad 70 osób, w tym przedstawiciele Oddziałów SEP, wielu firm i jednostek naukowych [3].

W pierwszym dniu obrad uczestnicy złożyli kwiaty i zapalili znicze pod tablicą poświęconą Michałowi Doliwo-Dobrowolskiemu, pionierowi elektrotechniki systemu trójfazowego.

Również tego dnia była okazja do odwiedzin Muzeum Techniki i Komunikacji w zabytkowej zajezdni tramwajowej w Szczecinie, gdzie można było zobaczyć m.in. historyczne pojazdy komunikacji miejskiej, samochody i motocykle.

Fot. 4. Inauguracja II Sympozjum Historia Elektryki na Uniwersytecie Szczecińskim (fot. R. Kotla)

Fot. 5. Uczestnicy Sympozjum przy tablicy poświęconej Michałowi Doliwo-Dobrowolskiemu (fot. R. Kotla)

III SYMPOZJUM WE WROCŁAWIU

Decyzja, by Sympozjum Historia Elektryki w 2017 roku było zorganizowane we Wrocławiu była podjęta już wcześniej. Wynikała ona m.in. z aktywności Komisji Historycznej działającej pod przewodnictwem Zbigniewa Lubczyńskiego przy Oddziale Wrocławskim SEP.

Przygotowania Sympozjum podjął się Komitet Organizacyjny, którego przewodniczącym był dr inż. Andrzej Hachoł. Przewodniczącym Komitetu Naukowego został dr hab. inż. Dariusz Świsulski, prof. PG. Kontynuując tradycję z poprzedniego roku, jako termin ustalono 16-17 listopada 2017 roku.

Obrady odbywające się w Domu Technika NOT we Wrocławiu, po uroczystej inauguracji, otworzył referat plenarny „Kresowianie – kreatorzy polskiej myśli technicznej", wygłoszony z wielką swadą przez prof. Stanisława Nicieję.

W programie konferencji znalazła się imponująca liczba prezentacji: 23 referaty i 31 komunikaty, choć nie wszystkie, ze względu na nieobecność prelegentów zostały wygłoszone.

Sympozjum towarzyszyła wystawa poświęcona profesorowi i rektorowi Politechniki Lwowskiej – Gabrielowi Sokolnickiemu oraz wystawa kronik przedstawiających wieloletnią działalność Oddziału Wrocławskiego SEP [4].

Fot. 6. Prof. Stanisław Nicieja z przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego dr. inż. Andrzejem Hachołem (fot. P. Sasiela)

PUBLIKACJE KONFERENCYJNE

Od pierwszej edycji referaty prezentowane na seminarium, po uzyskaniu pozytywnych recenzji członków Komitetu Naukowego lub innych fachowców z danej dziedziny, publikowane są w czasopismach z listy B MNiSW. Publikacje te dostępne są w internecie, m.in. na stronie CKH SEP, dzięki czemu mogą z nich korzystać wszystkie zainteresowane osoby, które nawet nie uczestniczyli w konferencjach.

Materiały I SHE opublikowane były w dwóch numerach Zeszytów Naukowych Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej [5, 6]. Pierwszy z nich zawiera 27 artykułów, drugi 16 artykułów z dodatkami: pocztem pierwszych elektryków polskich urodzonych do końca XIX wieku oraz wykazem okrągłych rocznic urodzin zasłużonych polskich elektryków.

W ramach II SHE dziewięć artykułów zostało opublikowanych w kwartalniku Przegląd Zachodniopomorski, wydawanym przez Uniwersytet Szczeciński [7] oraz 33 artykuły w Zeszytach Problemowych „Maszyny Elektryczne", wydawanych przez Instytut Napędów i Maszyn Elektrycznych KOMEL [8].

Materiały III SHE zamieszczono ponownie w Zeszytach Problemowych „Maszyny Elektryczne", Instytutu Napędów i Maszyn Elektrycznych KOMEL (30 artykułów) [9]. Dodatkowo wydano CD-ROM, na którym zamieszczono 21 artykułów [10].

Opublikowane materiały trzech dotychczasowych edycji konferencji zawierają łącznie 136 artykuły, stanowiąc bogate źródło informacji na temat historii elektrotechniki i energetyki, działalności instytucji i organizacji związanych z elektrotechniką oraz biogramów zasłużonych elektryków.

Rys. 1. Okładki materiałów I, II i III Sympozjum Historia Elektryki

W tabeli 1 przedstawiono liczbę artykułów w materiałach publikowanych w ramach Sympozjum Historia Elektryki z podziałem na poszczególne tematy. Ponieważ niektóre artykuły trudno przypisać do jednej konkretnej grupy, podział ten należy traktować orientacyjnie.

Tabela 1

Tematyka publikacji w materiałach Sympozjum

	I SHE		II SHE		III SHE		Razem
	[5]	[6]	[7]	[8]	[9]	[10]	
Biografie	0	15	1	12	9	5	42
Stowarzyszenia naukowo-techniczne	8	0	2	7	6	8	31
Elektryfikacja i energetyka	3	0	3	4	5	4	19
Rozwiązania techniczne	6	0	1	5	5	1	18
Szkolnictwo	6	0	1	3	2	3	15
Przemysł	2	0	1	0	1	0	4
Inne	2	1	0	2	2	0	7
Razem	27	16	9	33	30	21	136

Jak widać, prawie 1/3 publikacji związanych jest z przedstawieniem biogramów zasłużonych osób. Wskazuje to na potrzebę upamiętnienia osiągnięć naszych znamienitych poprzedników – wybitnych naukowców, wynalazców, przemysłowców czy działaczy.

Znaczna część, prawie 1/4 artykułów przedstawia historię działalności stowarzyszeń naukowo-technicznych, głównie Stowarzyszenia Elektryków Polskich i jego oddziałów, komitetów, komisji i sekcji. Wynika to z przypadającego w 2019 roku jubileuszu 100-lecia SEP i związanym z tym dążeniem do upamiętnienia jego działalności.

Również znacząca liczba publikacji dotyczy historii elektryfikacji i energetyki, historii rozwiązań technicznych oraz historii szkolnictwa w zakresie elektrotechniki. Stosunkowo niewielkim zainteresowaniem cieszy się natomiast historia przemysłu. Jest to tematyka również ciekawa i ważna, dlatego warto nią zainteresować uczestników kolejnych konferencji.

PODSUMOWANIE

Sukces pierwszego Sympozjum Historia Elektryki w Gdańsku i duże zainteresowanie historią techniki sprawiły, że jest to impreza cykliczna, na stałe wpisana do kalendarza wydarzeń organizowanych przez Stowarzyszenie Elektryków Polskich. Najbliższa konferencja IV SHE odbędzie się w Krakowie w dniach 15-16 listopada 2018 roku. Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego jest dr inż. Jan Strzałka.

Dotychczasowe doświadczenia wskazują na warte do rozważenia propozycje zmiany formuły konferencji. Dla zwiększenia poziomu naukowego, Sympozjum może odbywać się co dwa lata, a lepszym terminem będzie maj-czerwiec lub wrzesień, gdy aura jest zwykle bardziej łaskawa. Należy również ograniczyć liczbę referatów, zwiększając czas poszczególnych wystąpień i pozwalając na dłuższą dyskusję.

Decyzje w tej sprawie będą należały do Centralnej Komisji Historycznej wybranej na kolejną kadencję po Walnym Zjeździe Delegatów SEP w Poznaniu w dniach 21-24 czerwca 2018 roku.

LITERATURA

[1] *75 lat Stowarzyszenia Elektryków Polskich 1919-1994*. Zeszyt Historyczny nr 1, Warszawa 1994.

[2] Świsulski D.: *I Sympozjum Historia Elektryki*. Spektrum, nr 7-8, 2015, s. 33-41.

[3] Poneta M.: *II Sympozjum Historia Elektryki*. Tydzień w SEP, nr 106, 2016, s. 1-2.

[4] Lubczyński Z.: *III Sympozjum Historia Elektryki we Wrocławiu*. Spektrum, nr 1-2, 2017, s. 12-15.

[5] *Sympozjum Historia Elektryki SHE'2015*, Gdańsk, 29-30 czerwca 2015, część 1. Zeszyty Naukowe Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej, nr 43, 170 stron.

[6] *Sympozjum Historia Elektryki SHE'2015*, Gdańsk, 29-30 czerwca 2015, część 2. Zeszyty Naukowe Wydziału Elektrotechniki i Automatyki Politechniki Gdańskiej, nr 44, 128 stron.

[7] Przegląd Zachodniopomorski, rocznik XXXI (LX), zeszyt 5, Szczecin 2016, 200 stron.

[8] Zeszyty Problemowe „Maszyny Elektryczne", nr 112, 4/2016, Katowice, listopad 2016, 238 stron.

[9] Zeszyty Problemowe „Maszyny Elektryczne", nr 116, 4/2017, Katowice, listopad 2017, 236 stron.

[10] *III Sympozjum Historia Elektryki*, Wrocław 16-17 listopada 2017, CD-ROM, 129 stron.